

JOAN TORRUELLA I CASAÑAS i JEREMY N. H. LAWRENCE

UN PROJECTE D'ARXIU INFORMATITZAT DE TEXTOS
CATALANS MEDIEVALS: ALGUNES NORMES *

1. *Introducció*

1.1. Al Departament d'Espanyol i Portuguès de la Universitat de Manchester, juntament amb la Universitat Autònoma de Barcelona, hem posat en marxa durant els dos últims anys un projecte informatitzat d'*Arxiu de textos medievals catalans* amb vista a confeccionar un fons de textos apte per a una sèrie d'anàlisis informàtiques que pretenen acostar-nos amb major precisió a la interpretació i organització de les dades paleogràfiques, textuals i lingüístiques proporcionades pels manuscrits originals. Les anàlisis comencen, generalment, per la confecció de llistes estadístiques de paraules (*indices verborum*) i concordances.¹ Les aplicacions d'aquestes concordances van des de les més simples, com per exemple la detecció d'errades en el text transcrit o l'elaboració d'un glossari, fins a operacions tan complexes com la collació dels diversos mss. o famílies de mss. d'un *stemma codicum* per

* La intervenció de Joan Torruella en aquest projecte ha estat gràcies al suport de la CIRIT.

1. Per a una orientació general vegeu els llibres introductoris de Hockey 1980 i Oakman 1984, ps. 69-87, *Concordances* (per a les referències completes de les citacions vegeu la bibliografia al final). La llista de concordances de textos medievals hispànics a l'abast dels estudiosos ja és llarga, però fins ara tan sols tenim notícia d'algunes poques en el camp català, com la d'Ausiàs March (FLAM 1962) i la del *Speculum al foderi* (SOLOMON 1986), en microfítxes. Nosaltres les tenim preparades per als textos del *Cançoner 9* de la Biblioteca de Catalunya (segles xv-xvi), de les *Guerres úniques* de Francesc Alegre (1472).

Llengua & Literatura, 3. 1988-1989

a una edició crítica.² Per mitjà de les concordances també es poden fer estudis d'estil quantitativs (*estilomètrica*), que ens donen fonaments per a establir autories dubtoses, estudiar el lèxic o usos lingüístics de determinats autors o investigar la rima i la mètrica d'un text o de més d'un text poètic.³ La darrera fita que es podria assolir, però, seria la compilació d'un corpus de materials lexicogràfics que servís per a l'elaboració posterior d'un diccionari històric del català medieval, a l'estil dels que ja s'estan preparant en altres llengües romàniques, com per exemple (per citar només els que hem tingut més en compte per als nostres treballs) el *Tesoro della lingua italiana delle origini* (TLIO), de l'Accademia della Crusca, i el *Dictionary of the Old Spanish Language* (DOSL), a la Universitat de Wisconsin-Madison, o, per a la llengua moderna, el *Diccionari del català*.⁴

1.2. Per descomptat, la situació del català en aquest sentit és molt avantatjada respecte a la del castellà, atès que ja comptem amb els monumentals diccionaris històrics (és a dir, basats en la documentació històrica de cada paraula) d'Alcover-Moll i de Coromines.⁵ Nogensmenys, es pot repetir d'aquests el que digué J. J. de Bustos Tovar en parlar del *Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana* de Coromines, que, tot i concedir-li el mèrit d'un gran esforç individual, observa que, almenys per a investigacions concretes, «no es suficiente para tener garantía absoluta en las documentaciones de los vocablos».⁶ Aquesta

2. Hockey 1980, ps. 144-163, «Textual Criticism»; Oakman 1984, ps. 113-138, «Textual Editing with a Computer».

3. Hockey 1980, ps. 79-100 («Vocabulary Studies, Collocations and Dialectology») i 122-143 («Stylistic Analysis and Authorship Studies»); Oakman 1984, ps. 139-171, «Stylistic Analysis». Pel que fa al camp especialitzat de la mètrica, *vid.* Hockey, ps. 168-188 («Sound Patterns») i, per algunes observacions de molt interès metodològic, Avalle 1979, ps. 65-83.

4. Sobre el primer, *vid.* Avalle 1979. El DOSL de Wisconsin ja és força avançat: *vid.* Faulhaber i altres 1984; Mackenzie 1986; i Burrus 1986. Volem manifestar el nostre agraïment al professor d'Arco Silvio Avalle, de l'Accademia della Crusca, per les seves lliçons personals, i a John J. Nitti, de la comissió editorial del *Dictionary*, per la seva ajuda i suport al nostre projecte, i sobretot per haver-nos cedit l'ús del seu programa de concordança MICROCONCORD. Sobre el *Diccionari del català contemporani*, vegeu l'article de Rafel 1987.

5. Alcover-Moll 1930-1962; Coromines 1980.

6. *Contribución al estudio del cultismo léxico medieval*, annexos del «Boletín

garantia és precisament la que a la llarga oferiria un arxiu del tipus que descriurem. Per exemple, als dos primers folis que hem sotmès a una anàlisi de la traducció d'una obra italiana de Leonardo Bruni feta pel mercader i conseller barceloní Francesc Alegre l'any 1472, trobem la paraula *bergada*, «grup de bandolers», que pot contribuir a la llarga consideració de l'etimologia d'aquest mot enllestida per Coromines.⁷ De la mateixa manera, al primer foli del *Cançoner L* de la Biblioteca de Catalunya trobem la paraula *moncenguer*, variant de *monçoneguer* «mentidor», «fallaç», no enregistrada ni per Alcover (VII, 341) ni per Coromines (v, 588), usada en un *desplazer* o sirventès del pare d'Ausiàs March;⁸ i quatre folis més endavant, l'adjectiu (*e*)*strun*, «malvat?», que no hem trobat a cap vocabulari català, usat en un altre sirventès del seu oncle.⁹

1.3. Amb la finalitat, doncs, d'aportar documentacions més completes d'aquesta mena, un projecte com el nostre es proposa entrar de manera llegible per ordinador un *corpus textorum* de tots els textos, literaris i no literaris, escrits en llengua catalana des dels orígens fins als manuscrits i incunables del segle xv. La formació d'un tal *corpus*, però, suscita una sèrie de qüestions que s'han de solucionar abans de començar, i que és la nostra intenció tractar en aquest article. La veritat és que la utilitat dels resultats de qualsevol anàlisi computacional

---

de la Real Academia Española», xxviii (Madrid 1974), p. 19 (citada per Pellen 1978-1979, ps. 15-16).

7. Barcelona, Biblioteca Universitària, ms. 85, *Guerres púniques*, foli 2r (vegeu «exemple 3», l. 9, més avall); Coromines 1980, II, ps. 769-771. Al text italià es llegeix: «*certe brigate di Italiani*» (Ceruti 1878, p. 5).

8. Pere March, «*Yo-m meravell*», l. 20, foli 1v (vegeu «exemple 1» més avall); d'altres mss. porten *mensongier* (H^a, Bibl. Catalunya ms. 7, el més antic i provençalat), *monceguer* (J, París, Bibl. Nationale, ms. esp. 225, darreries del segle xv, força catalanitzat), i un *monçoneguer* hiper mètric (P, Saragossa, Bibl. Univ., ms. 184). Com és ben sabut la història d'aquest mot és complexa; és interessant notar que la forma *monsoneguer* < *mentionicariu apareix a les *Vides de sants roselloneses*; però Coromines comenta que aquesta «tendència a assimilar en *o* una *e* pretònica davant *o* o *u* accentuades... gairebé mai no apareix a l'Edat Mitjana» (Coromines 1971, p. 296, § 13).

9. Jaume March, «*Quan eu cossir*», l. 13, foli 5v: «persona-s truna», que Pagès (1949, p. 34) tradueix com «*personne méchante*». Aparentment no té a veure amb els substantiu provençal *estrun* («*courage, effort; désir, affectin; a ~, tôt; per gran ~, vite, rapidement, impétueusement*», segons Emil Levy).

depèn finalment no tant de les dades produïdes per la computadora (*output*), sinó de la qualitat de les dades subministrades a la computadora (*input*), que han de ser fidedignes per elles mateixes, i aptes (per la seva homogeneïtat, ordenació, completesa) per a una interpretació posterior. En aquest sentit, podríem adoptar com a emblema amonestador una frase ja gairebé proverbial entre els practicants anglo-saxons de la informàtica: «*Garbage in, garbage out*» («disbarats endins, disbarats enfora»). Formar un arxiu amb normes improcedents pot implicar, per ser breus, perdre anys en una feina que, una vegada descobertes les seves febleses, no necessitaria només alguns retocs i algunes revisions sinó que s'hauria de refer de cap i de nou. El problema esdevé més greu a causa de l'immens volum de dades que es poden obtenir amb la informàtica. Ja l'any 1977 advertí d'aquest perill el director del TLIO, D'Arco Silvio Avalle, quan digué que l'ús de l'ordinador per fer diccionaris era «*una grande illusione*», perquè la «*crescita vertiginosa delle informazioni fornite dai calcolatori*» havia posat en crisi tots els projectes lexicogràfics informatitzats.¹⁰ És tan fàcil caminar a recules amb la computadora com amb mètodes més tradicionals —i fins i tot amb molta més rapidesa.

1.4. La primera decisió que hem pres per crear l'arxiu és, potser, la més controvertible. A diferència d'alguns projectes en aquest camp, ens sembla aconsellable partir d'edicions crítiques dels textos, i no de transcripcions estrictament paleogràfiques. Això no vol dir que totes les edicions crítiques serveixin per al nostre arxiu; per formar el corpus no ens interessen les reconstruccions basades en la confrontació dels diversos mss. d'un *stemma codicum* lachmanià. Però fàcilment poden servir les edicions crítiques basades en un ms. únic, o fins i tot en dos o tres ms., sempre que n'hi hagi un de base i que mitjançant l'aparell crític sigui fàcil emmarcar les aportacions dels altres mss. al ms. base.¹¹ El punt essencial, per tant, és transcriure només un ms. Però ho fem

10. Avalle 1979, ps. 43-45.

11. Contra l'ús del mètode lachmanià en el tractament de textos que han de furnir la base per a un arxiu informatitzat s'expressa també Avalle 1979, p. 58, alludint als perills d'introduir formes conjecturals: «*La seule solution scientifiquement correcte dans ce cas [i.e. de la confecció de concordances] sera donc d'analyser non pas le monument littéraire en tant que tel, mais le document qui nous l'a transmis, dans son intégrité.*»

segons unes normes que li donin l'homogeneïtat necessària, i amb les correccions imprescindibles de les faltes i errades del copista. Ens allunyem, per tant, dels criteris establerts pel *Dictionary of the Old Spanish Language*, per exemple, que pretenen conservar totes les particularitats gràfiques, ortogràfiques, i d'imposició i compaginació de les planes del document original per facilitar les referències i les comprovacions posteriors. Tot i reconeixent els seus mèrits, ens sembla que aquest mètode no està mancat d'inconvenients. En primer lloc, conservar intactes a la transcripció totes les errades, males lectures i capritxades dels escrivans medievals comporta el perill sensible d'introduir-hi «paraules fantasmes» que després entren forçosament als índexs, i és necessari treure-les manualment més tard; sembla més raonable i més segur que l'editor del propi text se n'ocupi (vegeu § 3.2). D'altra banda, el sistema del *DOSL* exclou l'ús de textos ja impresos per editors moderns; nosaltres creiem que això representa una pèrdua innecessària i, per tant, lamentable, dels progressos sovint molt sòlids de la filologia catalana anterior. Per això de moment admetem l'ús d'edicions modernes sempre que aquestes segueixen el criteri de reproduir fidelment una determinada font manuscrita o incunable, no d'oferir una «reconstrucció» editorial. Aquest procediment de recórrer a edicions modernes pot facilitar enormement les feines preliminars, i en general més laborioses, de la formació de l'arxiu, ja que és possible donar a llegir automàticament un text ja imprès amb l'ajuda d'un aparell òptic o *scanner*.¹² Els textos així processats necessiten una «preedició» o intervenció manual per depurar-los d'errades i adaptar-los a les normes que descriurem més avall. Però justament un dels avantatges més importants de l'ordinador és la possibilitat de millorar els textos mitjançant les anàlisis computacionals. La flexibilitat dels textos electrònics permet que, una vegada reunit el *corpus*, aquest es pugui anar revisant i millorant indefinidament.

12. Sobre aquesta màquina, vegeu el breu comentari de Galloway 1981. Nosaltres hem aprofitat una màquina d'aquest tipus propietat de la universitat de Birmingham per llegir una edició mecanografiada de les *Guerres púniques* de Francesc Alegre, amb excel·lents resultats. Sembla que el *TLIO* també fa servir edicions impreses.

2. Catàleg dels manuscrits i altres fonts

2.1. Un primer pas és el de definir els límits d'inclusió de l'arxiu. Com ja hem esmentat, interessen en principi tots els textos des dels orígens de la llengua catalana fins al començament del segle XVI, no tan sols literaris sinó també pertanyents a altres camps de l'escriptura (cartes, sermons religiosos, cròniques, obres jurídiques, tractats científics, etc.). Cal distingir entre la data del text (o sigui, de la composició original) i la del document (manuscrit o imprès) que ens conserva el text i que pot ser posterior; s'admetran mss. i edicions posteriors al 1500 d'un text escrit abans d'aquesta data, en els casos en què no disposem de cap document anterior. Aquesta distinció entre text i document és, en efecte, primordial, i es mantindrà al llarg de tot aquest article.

2.2. Quant als orígens, en teoria cal partir dels primers documents on trobem paraules que ja es poden qualificar de catalanes, encara que sigui enmig de textos llatins o occitans. A la pràctica, però, la qüestió és més complexa. En principi, quedaran exclosos textos en *proensalès* escrits per autors catalans (com, per exemple, les poesies dels trobadors fins a Cerverí de Girona, *fl. ca.* 1275); però de vegades, donada la barreja catalano-occitana d'alguns textos, és difícil mantenir un criteri conseqüent d'exclusions i d'inclusions.¹³ De moment, doncs, prenem com a punts de partida nociònals el fragment de la traducció catalana del *Forum Iudicum* (segle XII¹?) i les *Homilies d'Organyà* (segles XII-XIII) per a la prosa, i els *Rims de Ramon Llull* (m. el 1316) per a la poesia.¹⁴ Respecte als textos anteriors, s'haurà de recórrer al seny per decidir la seva inclusió o no.

2.3. Això ens acarà amb la necessitat de confeccionar un catàleg informatitzat de tots els documents (manuscrits i impresos que tard o d'hora hagin d'entrar (encara que no necessàriament íntegres: *vid.*

13. Cal notar, per exemple, que Russell-Gebbett 1965, § 32, ps. 106-107, inclou un poema del trobador Cerverí de Girona, precisament «because of its relative lack of Provençal traits».

14. Per a una discussió sobre aquest problema, vegeu les nodrides pàgines, amb bibliografia exhaustiva, de Nadal i Prats 1982: «Provençal i català», ps. 194-205; «Els primers textos escrits en llengua catalana», ps. 255-266; i «Llull, "creador del català literari"», ps. 301-329.

§ 3.2, més avall) a l'arxiu.¹⁵ Cada document haurà de ser representat per una fitxa on constaran les dades que el classificaran dintre d'uns paràmetres que permetran posteriorment, mitjançant un programa d'ordinador, fer l'estudi sincrònic i diacrònic de les concordances corresponents. Així, una vegada entrades aquestes fixes al catàleg informatitzat, els documents arxivats es podran triar per autors, per èpoques, per zones lingüístiques,¹⁶ o per gèneres; i, en combinació amb les concordances que se'n deriven, es podran fer sondeigs per categories d'una o més paraules, fent possibles les combinacions entre aquests camps: l'ús d'una categoria gramatical per determinats autors, o una paraula en un gènere específic durant una època determinada i dintre d'una localització geogràfica concreta, i altres semblants.

2.5. Per això és important que aquestes fitxes portin les dades enumerades a la taula 1 - fitxes del catàleg (vegeu també l'«Exemple 4» al final). Per adaptar-les als mètodes computacionals, la numeració àrabi (1-13) ha de ser mantinguda rigorosament, registrant amb la indicació d'un «0» aquells casos on la informació sigui desconeguda (excepte en el cas del núm. 2), i amb signe d'interrogació les dades conjeturals.

15. Aquest catàleg s'assemblarà així a la *Bibliography of Old Spanish Texts* (BOOST) de Madison (Faulhaber i altres 1984) i a la *Bibliografia delle edizioni a stampa dei testi sottoposti a spoglio ad uso del TLIO (ES)* de l'Accademia della Crusca (Avalle 1979, ps. 13-28), que ens han servit de models en molts punts. Per a la bibliografia dels textos catalans, avui disposem de l'obra meritòria (però encara insuficient per als nostres objectius) de Concheff 1985, que obeeix les normes de la BOOST.

16. Som conscients de la problemàtica especial que presenta el català antic en aquest aspecte, perquè l'ortografia unificadora de la cancelleria anava depurant cada vegada més els textos de trets dialectals; com apunta Coromines, «la literatura en prosa, des de les *Homilies d'Organyà* i el corpus lullià fins a *Tirant lo Blanc*, al llarg d'uns tres-cents anys i en una producció diversa i de les més copioses, presenta un llenguatge uniforme, amb molt escassa evolució cronològica; però encara hi crida molt més l'atenció l'absència de variants dialectals, absència que és total si prescindim de minúcies sense cap relleu, i que a més solament poden trobar-se en els brevíssims textos primitius i en algun autor valencià del segle XV» (Coromines 1971, ps. 276-277). Amb tot, creiem convenient incloure una entrada a la fitxa per indicar l'origen geogràfic del text, encara que en molts casos només serà possible situar-lo, a grans trets, dintre la zona occidental o oriental.

3. L'arxiu de textos i les normes de transcripció

3.1. Els textos s'entraran a l'arxiu en estreta relació amb les entrades del catàleg. Aquests seran els «textos mestres», als quals s'aplicaran totes les anàlisis descrites més amunt (§ 1.1-2). La seva qualitat és, per tant, primordial. Oakman resumeix terminantment el punt:

«Editorial decisions made before any text is prepared for input will ultimately determine the success of the project. The scholar must choose a suitable structure to represent his text and must decide how the machine will treat variants, homographs, and other tricky problems. Initially he should not begin a concordance without having an authoritative edition on which to base it. ... If a concordance cannot be based on an accepted text, it is probably better left unpublished.»¹⁷

3.2. Creiem innecessari entrar tots els documents de cada text; no més cal triar aquell que millor representi la tradició textual corresponent. A més a més, l'editor del text haurà de corregir les errades de la còpia, depurant l'edició crítica de totes les formes i paraules que es poden considerar «paraules fantasmes». Cada esmena d'aquest tipus s'indica amb signes especials (*vid.* § 3.10, i taula III, 8, més avall; n'hi ha un cas a l'«Exemple 2», vers 15 i nota 37); d'aquesta manera les formes que no tinguin autoritat manuscrita aniran clarament distingides o excloses dels *indices verborum* i de les concordances. Pel que fa als casos on la classificació temàtica presenta dues branques derivades d'un mateix arquetipus, totes dues proveïdes de certa autoritat, caldrà incloure les variants o, si són molt diferents, transcriure un document pertanyent a cada branca. Un cas important d'aquesta situació és el dels cançoners, on molts dels textos es repeteixen en nombrosos documents, però sempre amb combinacions úniques. En aquest cas, d'acord amb la pràctica establerta per Dutton per als *cancioneros* castellans, no queda més remei que transcriure'ls tots íntegres i no trencar-los en poesies individuals.¹⁸

3.3. Ara bé, el problema de preparar textos de la qualitat mencionada més amunt implica, a més de les operacions editorials esmentades, dues qüestions de transcripció: la d'imposar normes adequades

17. Oakman 1984, p. 70. També, en el mateix sentit, Pellen 1978-1979.

18. Dutton 1982.

a l'ordinador i la de mantenir uns criteris filològicament convincents. Pel que fa als criteris filològics, és ben sabut que hi ha hagut una gran diversificació en la tradició catalana, que va des del llibertinatge d'una regularització total fins a la mortificació d'una rigorosa fidelitat a la lletra manuscrita, sense cap normalització.¹⁹ Avui dia, però, s'ha arribat a un acord sobre el punt més important, resumit per Rubió ja el 1927: «Els diversos sistemes avui en ús coincideixen tots en la necessitat de respectar les particularitats gràfiques dels mss.»²⁰ Nosaltres també considerem bàsic aquest criteri. Això vol dir que els canvis editorials es limitaran només a la correcció d'errades evidents, respectant l'ortografia de l'escrivà en els altres casos.

3.4. La grafia dels escrivans, com a resultat de la regularització imposada per la cancelleria de la corona d'Aragó que féu de l'ortografia catalana la més unificada i sistemàtica de l'Europa medieval, no presenta dificultats d'interpretació (com les que són freqüents a les sibilants del castellà, per exemple), sinó només en el cas del valor fonètic de les abreviacions paleogràfiques, i de les lletres *i-j* i *u-v*. Seria desitjable normalitzar aquestes últimes segons el so que tenien antigament, però per fer això cal imposar una diferenciació tipogràfica inventada, com és ben sabut pels bibliògrafs, per Gian Giorgio Trissino l'any 1524; dit d'una altra manera, els escribes medievals no tenien grafies especials per a /dž/ ni per a /v/.²¹ Per tant, sovint es presentaran casos fonèticament dubtosos o impossibles de resoldre avui, com per exemple *seua/seva*. Anthony Bonner addueix altres exemples com ara *abreujar/abreviar*, o *io*, que es transcriu normalment *jo*, però que s'escriu inequívocament *yo* a determinats mss. lullians.²² Per això la pràctica

19. Aramon i Serra 1955.

20. Rubió 1927, p. 309 (aquesta nota constitueix una ressenya a Roques 1926). El mateix criteri ha estat adoptat pels editors d'«Els Nostres Clàssics», i per la majoria dels editors dels nostres dies, fins i tot a les edicions de divulgació.

21. McKerrow 1910. Durant l'edat mitjana els signes semblants a les nostres *j* i *v* eren només variants gràfiques de *i* i *u*; és a dir, aquestes variants s'utilitzaven no per distingir els fonemes sinó només per facilitar la lectura, per exemple quan la *i* i la *u* anaven precedides o seguides de certes lletres que a l'escriptura gòtica es podien confondre: *ni, in, iii, i ui* eren quasi indistingibles de la *m*; per tant, s'escrivia *nj, jn, iij, vi*.

22. Bonner (inèdit), p. 7, nota 17. L'article resumeix les discussions detallades sobre normes d'edició de dues sessions de la Comissió Editora de la

usual de modernitzar aquestes grafies segons el so modern no és sempre satisfactòria. En el primer dels casos adduïts, Bonner suggereix que es posi una de les dues solucions al text (*abreviar*), i l'altra (*abreujar*) a l'aparat crític si es creu convenient. En l'altre, proposa que es normalitzin tots els casos en *jo* o *yo* d'acord amb l'ús més freqüent del copista. Nosaltres acceptem solucions d'aquesta mena per alleugerir la lectura, encara que pensem que seria més lògic escriure sempre *u* o *i*, prescindint totalment de *v* i de *j*. De totes maneres, a les nostres concordances tractem aquestes últimes dues lletres exactament com si foren *u* i *i* en l'ordre alfabètic (*vid.* l'«Exemple 5»). Pel que fa a les abreviacions, les resollem segons l'ús modern; quan és possible, les resolucions s'indiquen posant en cursiva les lletres no representades al document.

3.5. Amb això ens sembla que queda assentada, almenys en termes generals, la qüestió del trasllat literal del document. Resten sense resoldre, però, dos aspectes que, tot i que no afecten la interpretació de les grafies, sí que afecten la seva representació tipogràfica. Efectivament, els únics punts que encara causen divergències en aquest sentit entre els editors moderns segueixen sent el de l'accentuació i el de la separació dels mots aglutinats, aspectes evidentment molt delicats. Justament són aquests dos punts els que més afecten les nostres normes. La paraula és la unitat bàsica per a totes les anàlisis computacionals partint dels *indices verborum*. En conseqüència, la separació i la distinció de paraules és un punt fonamental.²³ Per altra part, la computadora és incapaç de distingir sense diacrítics entre sèries de paraules homògrafes, com per exemple:

Nova edició de les Obres de Ramon Llull celebrades a València (1986) i al Raimundus Lullus Institut de l'Albert-Ludwigs-Universität de Friburg de Brisgòvia (1987). Agraïm al professor Bonner l'amabilitat d'haver-nos proporcionat el text mecanografiat de la seva ponència i altres suggeriments molt útils.

23. Cf. Pellen 1978-79, p. 19: «*L'ordinateur ne peut intervenir qu'une fois le texte normalisé en mots et, si possible, en mots distincts pour que les homographes ne soient pas (tous) confondus. A ce niveau de l'informatisation se pose le problème de la pré-édition. Le choix est simple: en cas d'homographie, ou bien l'on marque certains termes pour les différencier des formes concurrentes, ou bien l'on se contente du découpage primaire en mots et l'ordinateur assimile le a de HABER et la préposition, le substantif entrée et le participe passé de ENTRAR.*»

si (condicional) / *si* (afirmatiu)
deu (nom cardinal) / *deu* (verb) / *Deu* (nom religió)
mes (conjunció) / *mes* (participi) / *mes* (adverbi) / *mes* (substantiu) / *mes* (possessiu àton)

Per això, per trobar solucions a les qüestions d'accentuació i de separació de paraules que siguin aptes per a les tècniques computacionals, sense que desvirtuïn la filosofia filològica, hem cregut oportú adoptar uns criteris corrents entre els editors de textos provençals, tot i que s'allunyen dels usos normals entre els editors catalans, la majoria del quals en aquests dos punts solen seguir les normes fabrianes.

3.6. Respecte a l'*accentuació*, ens proposem un criteri força simple: usar accents només tòncics als mots polisíl·labs aguts acabats en vocal, vocals més *-s*, *-én*, o *-ín* (és a dir, a tots els mots aguts que porten accent segons l'ortografia moderna), i a determinats monosíl·labs. L'ús només de l'accent tònic (en forma de l'agut) pot semblar xocant a primera vista, i àdhuc fou qualificat d'«absurd» per Aramon.²⁴ El nostre raonament prové dels principis establerts per Roques ja l'any 1926, i generalment acceptats pels filòlegs romànics, segons els quals els accents no han de ser usats per indicar el grau d'obertura o tonicitat de les vocals sinó només com a «diacrítics» (o sigui, elements de diferenciació entre homògrafs).²⁵ De fet, aquest criteri acaba de ser adoptat, en línies generals, per Bonner, en la *Nova edició de les Obres de Ramon Llull*, i defensat amb arguments i exemples que ens semblen prou convincents.²⁶

24. Aramon i Serra 1955, p. 265: «No s'ha arribat, però, a un total acord en la qüestió d'accentuació, ... en la qual ens trobem davant tres tendències: 1) hom deixa els textos sense accentuar; 2) hom accentua, *absurdament*, els polisíl·labs aguts, amb accents només aguts; 3) hom accentua plenament, a la moderna.» Aquesta divisió és encertada, però ell està a favor de la tercera tendència, que rebutgem per les raons esmentades més avall; per altra part, la primera queda exclosa per ser poc apta per a l'ordinador. Com es veurà, adoptem la segona, però amb una lleu modificació que té a veure amb els monosíl·labs.

25. Roques 1926; Rubió 1927, p. 311, sembla estar-hi d'acord: «En la qüestió dels accents, hom defuig de prejudicar la valor oberta o tancada de les vocals, decidint-se solament per l'accent tònic en els aguts.» Per l'adopció de les normes de Roques a altres llengües romàniques, *vid.* Foulet i Speer 1979, ps. 58-73. Les usà per al català, per exemple, Pagès 1949; Russell-Gebbett 1965 (amb modificacions que nosaltres també acceptem parcialment, ps. 50-52 de la introducció); i Coromines 1971, ps. 276-362.

3.7. Discrepem de Bonner, però, tal i com hem dit, només en un punt, que té a veure amb l'accentuació dels monosíl·labs, que ell prefereix deixar sense l'accent «com a element de diferenciació» del qual parlen els gramàtics.²⁷ En realitat, és quasi impossible fer concordances sense l'ajuda d'aquest tipus d'accent diferenciador, atès que aquests monosíl·labs homògrafs acostumen a ser molt usuals en català (*si/sí, és/es*). Sense diacrítics, la màquina els classifica tots sota el mateix «lema», obligant-nos després a recórrer manualment tota la concordança i a agrupar-los per significats. Aquí no hi ha cap risc de perjudicar la posició de l'accent tònic ni la qualitat de la vocal. Per tant, mantenim l'accent diacrític en la majoria dels casos esmentats per Antoni Badia i Margarit (usant només, és clar, l'accent agut). Inclús a la seva llista de trenta-nou casos n'hi afegim alguns altres d'específics del català medieval, com per exemple les grafies de les formes monosil·làbiques del verb *haver* on manca la *hac* etimològica, totes les quals es poden confondre amb mots freqüentíssim: per tant, escrivim *é, ás, á,* etc., per diferenciar-los de *e* (conjunció copulativa), de *as* (per *és*), de *a* (preposició), etc. Donem la llista a l'apèndix, una llista que no pretén ser exhaustiva: els editors n'hi poden afegir d'altres sempre que posin la nota corresponent al principi.

26. Bonner (inèd.), ps. 3-5. El savi editor de Lull apunta les dificultats de mantenir els criteris fabrians de cara a les variacions dialectals de pronunciació, les quals per exemple presentarien molts casos de rims imperfectes si hom accentués a la moderna; i sobretot assenyala la «falsa impressió de seguretat» que pot donar l'accentuació de formes tals com *anàssem, volièts, justícia*, els quals podien pronunciar-se antigament, segons suggereixen la tònica provençal, l'etimologia llatina, la rima i els parlars dialectals d'avui, *anassèm, volièts, justicia*. Bonner addueix arguments paral·lels per rebutjar l'ús de la dièresi (p. 9, nota 27; i nota també el cas de *deia, feia/deia, feia*, ps. 3-4) i *l* geminada amb punt volat (p. 10, nota 28), les quals nosaltres també rebutgem.

27. Bonner, p. 9: «Tampoc no sembla aconsellable accentuar monosíl·labs amb la idea d'evitar possibles confusions. Dubto que el context no ens mostri fàcilment si hem de llegir *a* com a preposició o verb, *es* com a pronom o verb, *te* com a pronom o verb; en canvi accentuar monosíl·labs ens plantejaria els mateixos problemes que hem intentat evitar.» No veiem que hi hagi «problemes», però, si no s'utilitza l'accent com a indicació del grau d'obertura de la vocal. Sobre l'accent «com a element de diferenciació», *vid.* Badia Margarit 1962, § 75, 1, ps. 116-118, que dóna una llista de 39 paraules, en la seva majoria monosíl·labs, que porten aquesta mena d'accent en el català modern.

3.8. Passem, doncs, a la qüestió de la separació de paraules aglutinades. Aquí les normes que proposem s'aparten menys de la pràctica normal, i tenen el suport, a més, de la Comissió Editora de la *Nova edició de les Obres de Ramon Llull*, de la Comissió Editora d'Eiximenis, de Rubió, d'Aramon, i de molts altres editors. Es tracta del problema de transcriure grafies tan usuals als documents com *lanima, quell, miamor, men, donam, emparals, jaus*, en una forma que deixi ben clara per a l'ordinador la separació en paraules distintes. Amb aquesta finalitat, doncs, usarem:

el *guionet* segons l'ús de la llengua moderna a les combinacions de pronoms febles i verbs, i també abans de la consonant /z/, d'origen provençal i representada pels escrivans catalans indiferentment amb una -z, -t, -d o -s, que s'usava, sobretot en poesia, per evitar el hiatus de *que, qui, ne, o e* amb la vocal següent.²⁸

l'*apòstrof* per indicar les aglutinacions dels proclítics i mots forts amb pèrdua d'un element de la primera paraula (l'*anima, qu'ell, mi'amor*).

el *punt volat* per indicar les aglutinacions dels enclítics o dels mots forts amb pèrdua d'un element de la segona paraula (*me-n, dona-m, empará-ls*).

3.9. Decidides aquestes dues qüestions, les nostres normes no ofereixen més particularitats, com es veurà a les taules 2 i 3.²⁹ Les dividim

28. Per a l'occità, *vid.* Smith i Bergin 1984, § 2.8, p. 22: «*In order to avoid hiatus, a few words optionally have a final dental consonant: e(t), ez, ed 'and', a(d), az 'to', o(z), oz 'or', que(z), qued 'that', all probably pronounced with /z/. Thus, we usually find «e leis» 'and her' but often «ez ieu» 'and I'.*» Nosaltres en aquest cas escrivim *e-z ieu*; el sintagma sol representar-se pels editors provençals (que no tenen el guionet) amb el punt volat *e-z ieu*, però no es tracta d'un cas de reducció vocàlica, i per això pertany clarament al camp del guionet. Per a alguns exemples, vegeu la nostra transcripció d'unes cobles de Pere March més avall («*exemple 1*», vers 2 i nota 34).

29. Hem pres com a base de les nostres normes, a més de l'obra ja citada de Bonner, les notes de la Comissió Editora d'Eiximenis, *Observacions sobre transcripció i presentació de textos* (inèdit); agraïm a la professora Lola Badia la seva amabilitat per haver-nos donat una còpia d'aquestes *Observacions*. Hem tingut a mà també l'obra molt valuosa de Mackenzie 1986.

en dos apartats. El primer, i el més important, es refereix a la *transcripció* o representació de les grafies i sons del ms. original (taula 2: normes de transcripció), prenent com a base primordial una fidelitat rigorosa al text antic, excepte en els casos esmentats als quatre paràgrafs precedents. El segon apartat de les nostres normes es limita a la presentació del text, és a dir l'ús de diversos signes convencionals a l'hora de fixar el text crític per indicar afegits editorials, divisions introduïdes amb la finalitat de facilitar les referències, canvis de foli, etc.

3.10. Les *normes de presentació* (taula 3) tracten dels signes editorials. Amb els parèntesis angulars <> s'indiquen les divisions editorials del text (capítols, paràgrafs, números de pàgines, número de poema, número d'estrofa, i altres) que s'afegeixen com a referències per als lemes de la concordança. El claudàtors [ ] indiquen els afegits i les esmenes editorials, que no han d'aparèixer a la concordança com a lemes, però sí com a context d'altres lemes. Així aconseguim que, per a les finalitats del diccionari i d'altres anàlisis lingüístiques, no entri cap paraula que no consti al document original. (Noteu, però, que sempre s'emmarquen paraules senceres, mai parts d'una paraula, per bé que només hi hagi una lletra conjectural.) D'altra banda, els caràcters } } serveixen per emmarcar rúbriques, glosses marginals posteriors, reclams o altres parts del text que no es vulguin fer entrar a la concordança ni com a referència ni com a lema ni com a context. És possible fer una concordança a part de tot el que hem inclòs dintre d'aquests caràcters; per això és normal emmarcar així paraules o cites en altres idiomes per evitar confusions entre mots homògrafs com *dona*, *domina* llatins, per exemple. És important que tots aquests signes s'utilitzin només per a les finalitats indicades.

4. Preparació dels textos

4.1. Com exemples de l'aplicació de les normes, posem a continuació algunes mostres breus de transcripcions que hem fet nosaltres. Les primeres dues (Exemples 1 i 2) es prenen de Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 9, Cançoner Aguiló III (L), del segle xv, folis 1r i 47v-48r; són extrets de dues poesies, un *sirventès* moral de Pere March i un *maldit* prou cru de Joan Berenguer de Masdovelles. L'exemple en

prosa (Exemple 3) prové de Barcelona, Biblioteca Universitària, ms. 85, folis 2r-v, i representa el principi d'una traducció feta per Francesc Alegre l'any 1472 de *Les guerres púniques*, de l'humanista florentí Leonardo Bruni.³⁰ Com hem dit abans, respectem les particularitats gràfiques dels manuscrits. Fem servir l'accent tònic als monosíl·labs homònims i als polisíl·labs aguts, i l'apòstrof, el guionet, i el punt volat a les aglutinacions (hem comentat en nota alguns casos de divergència amb les normes modernes). Les abreviacions les indiquem en cursiva. Hem fet servir els caràcters <> per indicar les divisions editorials del text, necessàries per localitzar dintre del text els lemes i les cites de la concordança. Al primer exemple, <N x> es refereix al número del poema, <A x> al nom de l'autor, i <L 1> a l'inici de la numeració de les línies de la unitat de referència. Així per exemple, l'última paraula de la segona estrofa del poema de Pere March, *malesa*, té com a referències: <N 1, A P. March, L 16>. Noteu, tanmateix, l'ús dels caràcters } } per emmarcar la foliació antiga del manuscrit, que no volem fer entrar a la concordança. A les nostres transcripcions la barra vertical | serveix per indicar el canvi de foli.

5. Conclusió

5.1. Un projecte de les dimensions de l'arxiu de textos catalans medievals no pot ser fet, evidentment, només per un grup de gent o per una institució. Per tant, es pretén que sigui fruit de la col·laboració de diverses persones i institucions; a més, invitem tots els interessats a trametre'ns els textos (informatitzats o no) de qualsevol document medieval que puguin estar transcrivint per qualsevol raó.³¹ Però, com

30. Per al text florentí, *vid.* Ceruti 1878.

31. En el cas que els textos tramesos siguin informatitzats, tenim unes peticions tècniques que s'haurien de seguir. Si és possible, el text ha de ser entrat en discs compatibles IBM-PC/AT (és a dir, DOS) i en caràcters ASCII; en aquest sentit, cridem l'atenció dels editors de programes de tractament de textos sobre alguns comandaments especials per a treure els caràcters-ESCAPE dels fitxers emmagatzemats. Finalment, si s'utilitza el guionet per a trencament de paraules a final de ratlla, cal que no sigui el mateix que s'empra per a separar mots aglutinats. Normalment els programes de tractament de textos ofereixen ja més d'un tipus de guió/guionet; altrament, es pot usar el caràcter de subratllar (—).

que hem format les nostres normes principalment per a l'ús dels editors del nostre equip, amb mires a imposar l'homogeneïtat necessària, ens hem esforçat alhora a fer-les aptes per a qualsevol edició, informatitzada o no. Esperem, per fi, que altres filòlegs catalans considerin les normes, tal vegada per a adoptar-les; així es podria anar introduint la unificació de criteris transcripcionals que ara per ara falta al món de la filologia catalana medieval.

5.2. L'arxiu de textos catalans medievals serà a l'abast de tots els estudiosos interessats en qualsevol de les moltes qüestions a les quals aquest arxiu podrà respondre, i obert a totes les investigacions que es puguin fer en aquest camp. Els usuaris podran demanar la informació que vulguin sempre i quan el seu ús no perjudiqui els drets de propietat intel·lectual dels editors dels textos. Donem, doncs, a més de la nostra adreça geogràfica, l'adreça informàtica on poden dirigir-se totes aquelles persones interessades en el projecte o tots aquells col·laboradors que tinguin alguna cosa a qüestionar: MFPXXJL@UK.A.C.UMRCC.CMS (accessible via xarxa electrònica JANET, Rutherford Appleton Gateway).

EXEMPLES, TAULES, APÈNDIX, BIBLIOGRAFIA

Exemple 1

<N 1>
 <A P. March>

JHS

[foli 1r]

Mossen P. March

<L 1>

Yo-m³² marvell / ³³ com no-s ve qui huylls ha,
 E cel qui-s³⁴ ou / perquè no vol entendre,
 E qui no sab/ perquè no vol apendre.
 4 E cell qui pot / e sap, com bé no fa,
 E valent hom / que fassa gran aulesa
 Per foll plaser / qui dura pauch momén,
 E de senyor / qui pert cor de sa gen
 8 Per crueltat / o per mal'averesa.³⁵
 E tinch per foll / qui no guarde hon va
 E paubres hom / qui trop vulla despendre,
 E tot vassall / qu'ab senyor vol contendre,
 12 E lo bon hom / qu'ab foll senyor stá,³⁶
 E cell qui fay / joventuts en vellesa,
 E qui a foll / comane regimén,
 Ne-s a malvat / fembre, força, n'ergén,

32. Avui s'escriuria *yo'm*; el punt volat s'usa per indicar la proclisi (vegeu § 3.8, «norma 2»).

33. Aquesta *virgula* medieval s'usava en textos poètics per marcar el tall del vers. Escau conservar-la per distingir fàcilment els versos on el tall no correspon a la cesura, com 4, per exemple (vegeu també 1, 4, 10, 12 i 15 del poema de Masdovelles, que empra molt aquests desviaments mètrics per subratllar el to violent del seu maldit).

34. El guionet indica la *-s* epentètica, provençalisme per evitar el hiat (vegeu la nota 28, més amunt). Cf. *ne-s*, 15; més endavant, a la mateixa poesia, veurem *e-z* (vers 31, no editat aquí).

- 16 Car lo mal hom / cové de far malesa.
 Senyor falleix / qui trop streny la má
 Al servidor / a qui la degra stendra,
 E puja cell / a cuy degra dexendre, |
 20 E consell cre / d'om moncenguer e vá, [foli 1v]
 E done loch / a lenga trop encesa
 De mal perlar, / diffaman e mintén.

Exemple 2

<N 30>

<A J. B. Masdovelles>

Lo dit Masdovelles

[foli 47v]

<L 1>

- Anuig mostrau / haver, que us vulla bé:
 Ho-n feu semblant / en vostra continença.
 Ffolia feu, / segons ma conaxença,
 4 E vull-vos dar / rahó, que ja la scé:
 Vós valeu poch / de ley e de quirat,
 E res en vós / bo trobar no-s poria;
 Vilana sou, / plena de modorria,
 8 Al natural / tira us la calitat.
 Qui-us dix que fos / de vós enamorat
 Mantí que may / no us amí una-stona,
 12 Car tot ho veig / avol, vil e tacat;
 E malcontent / fora tostemps de mi,
 Si un punt sol / a vós hagués amada,
 Qui us sou, per seny / qui us [fall],³⁷ abandonada

35. L'apòstrof indica l'enclisi (vegeu § 3.8, «norma 2»); en cat. mod. *mala avaresa* (avarícia).

36. És problemàtica l'accentuació d'aquest mot. S'escriu com a monosíl·lab (probablement per afany de cultisme; cf. *streny*, 17), però mètricament és bisíl·lab, i per això ho indiquem amb l'accent.

37. fall: fan ms. Els claudàtors emmarquen l'esmena (paraula sencera, no la lletra canviada); per tant, la conjectura *fall* no apareix a la concordança com a lema (vegeu l'«exemple 5», p. 1), però sí als «contextes».

- 16 En mal perlar, / exint fora camí.
 Si pensau gens / d'on axiu, ne da qui,
 Ni co-us trobau, / atraviada tacanya,
 Alsant los ulls, / maneiant la pastanya,
 20 Conaxereu / que-n vós no ha res fi; | [foli 48r]
 Ans és dolent / e més que no-s pot dir;
 Mas stá us bé / lo mordre de la brida,
 E com ab l'ull / tirau com caramida
 24 La gent, pensant / los degau abellir.

Exemple 3

<P 6>

[foli 2r] *Acaba lo prolech. Comença lo libre e capitol primer de les ocasions qui causaren la guerra primera entre los romans e cartaginesos.*

5 La primera guerra punica és la primera guerra qui fou entre'l poble romá e lo cartaginés; grandissima per mar e per terra, hagué principi de certas novitats de Mecina, de qué comptarem al present fent-nos algun poch arrera per millor e pus clara noticia.

10 En lo temps que Agatocle senyorejá la Sicilia, certas bergades de italians de la encontrada de Capua, conduits d'ell, en Sicilia lonch temps militaren. Aprés mort de Agatocle, trobant-se aquests italians en Mecina e parent-los lo siti de la ciutat molt bell 'e l aterra ornatissima e riquissima, moguts de cobdicia de animo, prengueren consell la ciutat ocupar e tenir per lur.
 15 Ordenada donchs secretament la cosa, esperat temps, no fent alguna guardia los ciutadans, ans de ells com de amichs fiant, sobtadament prengueren armes e corregueren la terra fent esforç per les places e per los lochs sovint abitats de mercaders e gentils homens, matant los mesquins mecinesos sense deffenció. La occisió fo grandissima, per ço que lo assalt fou impensat e quants ne pogueren aconseguir ne mataren, que fou quasi lo tot dels ciutadans. Los qui scaparen de tanta tenpes-

20

[foli 2v] tat, lançant-se per lo mur e fugint per les portes, | d'ells foren
 25 perseguits e dispersos, e axí leugerament foren senyors de la
 terra. Les dones e donzellas, las casas e la roba com a ells
 plagué retengueren per lur. En aquest modo ocupada la ciutat
 de Mecina, en ella se afermaren per continua habitació.

<P 7>

Aquesta axí gran celaritat no punida ni venjada com
 esdevenir-se sol, no molt après parí un semblant inconvenient
 en la ciutat de Rigols, asats vehina de Mecina ab tot que de
 patit braç de mar sia divisa. Per ço que en lo temps que Pirro
 5 passá en Italia, los de Rigols, dubtant la sua puxança,
 demanaren ajuda al poble romá per guardia de la terra, e fou-
 los atorgada una legió romana. La legió era en aquell temps
 quatre milia homens a peu e a cavall docents.

Exemple 5

Fitxa del catàleg

-
1.	0000
2.	ALEGRE, FRANCESC
3.	<i>Guerres púniques</i>
4.	1472 (colofó)
5.	Barcelona (central: «vulgar català», foli 71v)
6.	Traducció de Leonardo BRUNI ARETINO, <i>La prima guerra cartaginesa</i> , crònica en prosa florentina (al seu torn, traducció del grec de Polibi) Vegeu Antonio CERUTI, <i>La Prima Guerra Punica: testo di lingua riprodotto su un codice a penna dell' Ambrosiana</i> (Bolonya, Gaetano Romagnoli, 1878; reimpressió fotomecànica, 1968).
7.	Barcelona, Biblioteca Universitària, ms. 85 (<i>olim</i> 81-1-12; Xn-2-25; 43; 406; ex-convent de Sant Josep, Barcelona)
-

-
8. *La primera guerra punica*
 Prefacio (folis 1-4): 'Almagnifich Cavaller e maior germa Mossen Anthoni de Villartorta, Prefacio de ffrancesch alegra en lo trasladar de *la primera guerra punica*: Aquell desig qui de plaureus a molts obliga √ Acabada es la taula del present libre hon departit per capitols distinctament apar. *Text* (folis 5-71v) Prolech de Leonart Areti en lo libre de *la primera guerra punica* compilat per ell de altres libres antichs. Creuran força molts que yo vaia √ abandonar la terra. ffi dela *Primera guerra punica* acabada traduir en vulgar catala ajudant aquell interminat començ e fi qui nostrets fets be començats endressa. A .xv. de juny del Any Mil quatre-cents setanta dos. Deo gracias.
9. 1-71v
10. ca. 1475-1500
11. Itàlia?
-
12. Ed. Joan Torruella i Casañas, 1987
13. Inèdit.
 N. ANTONIO, «BHV», 344; VILLANUEVA, *Viage*, xviii, 239; F. MIQUELL ROSELL, *Inventario general de mss. de la Biblioteca Universitaria de Barcelona* (Madrid 1958), I, 100-10; RUIZ I CALONJA, *Història de la lit. cat.*, 195-197. Hi ha un altre ms. a Nova York, Hispanic Society of America, ms. HC, 387/4327 (ca. 1500): Charles B. FAULHABER, *Medieval Manuscripts in the Library of the Hispanic Society of America: Religious, Legal, Scientific, Historical and Literary Manuscripts*, 2 vols. (Nova York, Hispanic Society of America, 1983), I, xxxv), 428-442, § 438.
-

Taules

Taula 1. *Fitxes del catàleg*

A.	Numeració de l'entrada
1.	El número assignat al document pels editors del <i>Catàleg</i>
B.	Descripció del text:
2.	Cognom i nom de l'autor (en el cas que es deconegui l'autor, es posa «Anòn.»; en casos d'atribució dubtosa, es posa «atrib.» després del nom)
3.	Títol de l'obra (en forma regularitzada pels editors del <i>Catàleg</i> , que s'ha d'aplicar a totes les versions del mateix text contingudes a diferents documents)
4.	Data del text, que es pot indicar amb: <i>data precisa</i> ; <i>data incloent</i> (dues xifres separades amb un guió); <i>data aproximativa</i> (xifra precedida de «ca.»); <i>data secular</i> («s.» seguida del segle en xifres romanes)
5.	Origen geogràfic del text (específic o/i segons el domini lingüístic —septentrional, central, occidental, valencià, balear— al qual pertany la llengua emprada)
6.	Tipus d'obra: indicació de la categoria o del gènere literari del text; en el cas de traducció, referències de l'original (autor, títol, llengua original)
C.	Dades bibliogràfiques del document:
7.	Localització del manuscrit o de l'incunable (nom de biblioteca, signatures, procedència)
8.	Títol o <i>incipit</i> (segons consti al document, citant l' <i>incipit</i> i l' <i>explicit</i>)
9.	Extensió del text (número de pàgines o folis actuals)
10.	Data del document, que s'indica de la mateixa manera que la del text (vegeu 4, més amunt)
11.	Localització geogràfica del document segons el lloc on fou copiat o transcrit
D.	Informació referent a l'edició emprada a l'arxiu
12.	Nom de l'editor i data d'edició (amb títol i referències bibliogràfiques del volum en cas de seguir una edició ja impresa)
13.	Biblioteca d'edicions i d'estudis

Taula 2. Normes de transcripció

-
1.	Modernitzar l'ús de les lletres <i>i-j</i> i <i>u-v</i> <i>Vid.</i> § 3.4, més amunt.
2.	Accentuar únicament amb l'accent agut els mots polisíl·labs aguts i alguns monosíl·labs <i>Vid.</i> § 3.6-7, més amunt. No s'utilitzen ni la dièresi ni el punt volat de la <i>l</i> geminada.
3.	Separar les paraules segons l'ús modern, marcant les aglutinacions de mots amb guionets, amb apòstrofs o amb punts volats corresponents <i>Vid.</i> § 3.8, més amunt.
4.	Desfer les abreviacions segons l'ús modern Posar en cursiva les lletres no representades en el document, si és possible.
-

Taula 3. Normes de presentació

-
1.	Indicar els números romans amb un punt al davant i un altre al darrera sense cap espai entre els punts i les lletres: «.viii.»
2.	Representar el canvi de foli amb al text
3.	Utilitzar els caràcters <> per indicar les divisions del text usades com a referències
4.	Utilitzar els caràcters [] per indicar els afegits i reconstruccions de l'editor
5.	Utilitzar els caràcters {} per emmarcar paraules que es vulguin excloure de la concordança o que es vulguin incloure en concordança a part
-

Apèndix

Monosillabs accentuats

<i>à</i> verb pres. (d'haver)	<i>món</i> subs.
<i>àl(s)</i> ad. 'alguna cosa, altre(s)'	<i>nét</i> subs.
<i>àn</i> verb pres. (d'haver)	<i>nós</i> pronom fort
<i>às</i> verb pres. (d'haver; as = <i>és</i>)	<i>ós</i> subs. (mamífer úrsid)
<i>bé</i> adv.	<i>pél</i> subs.
<i>cóm</i> subs. 'obi'	<i>qué</i> pron. interrogat o relat. regit de prepos.
<i>cóp</i> subs. 'cerro; mesura'	<i>sé</i> verb
<i>cós</i> subs. 'cursa; cors'	<i>séc</i> subs. 'plec'
<i>déu</i> subs. 'ésser diví'	<i>séu</i> subs. 'greix fos'
<i>é</i> verb pres. (d'haver)	<i>sí</i> partícula afirmativa o adverbi 'així'
<i>él</i> pronom 'ell'	<i>só(c)</i> verb 'sóc' (també <i>çó</i>)
<i>ém</i> verb pres. (d'haver)	<i>sól</i> subs. 'superfície, terreny, fons'
<i>és</i> verb pres. (d'ésser)	<i>són</i> verb pres. (d'ésser)
cf. as dial., amb vocal neutra;	<i>té</i> verb
<i>às</i> = <i>has</i>	<i>ús</i> subs.
<i>fér</i> adj. 'salvatge'	<i>vá</i> adj.
<i>féu</i> verb pretèrit perfet	<i>véns</i> verb (de <i>venir</i>)
<i>lá</i> adv. 'allà'	<i>vés</i> verb imperat. (d' <i>anar</i>)
<i>má</i> sust.	<i>véu</i> verb pretèrit perfet
<i>més</i> adv.	<i>vós</i> pronom fort
<i>més</i> ² participi 'mès'	
<i>méu</i> subs. 'miol'	
<i>mólt</i> participi	

S'hi poden afegir d'altres homògrafs quan es cregui convenient, enumerant-los a la introducció. Així, per exemple, incloem aquí *vá* adj., que cal distingir de la tercera persona del present d'*anar* (vegeu «*exemple 1*», v. 20, i «*exemple 5*», p. 3, s.vv. VA).

BIBLIOGRAFIA

- A. ALCOVER i F. de B. MOLL (1930-1962), *Diccionari català-valencià-balear*, 10 vols. (Palma de Mallorca).
- Ramon ARAMON i SERRA (1954-55), *Les edicions de textos catalans medievals*, «Actas del VII Congreso Internacional de Lingüística Románica: Universidad de Barcelona, 7-10 abril de 1953», «Boletín de Dialectología Española», 33, 197-266.
- D'Arco Silvio AVALLE (1979), *Al servizio del «Vocabolario della lingua italiana»* (Florència, Accademia della Crusca).
- Antonio M. BADIA MARGARIT (1962), *Gramàtica catalana*, 2 vols. (Madrid, Gredos).
- A. BONER (inèdit), *Normes per a la transcripció i edició de les obres catalanes de Ramon Llull* (Comissió Editora de la Nova Edició de les Obres de Ramon Llull, Patronat Ramon Llull).
- Victoria A. BURRUS, *A Procedural Manual for Entry Establishments in the «Dictionary of the Old Spanish Language»*, 3a. edició (Madison, Hispanic Seminary of Medieval Studies).
- Antonio CERUTI (ed.) (1878), *La Prima Guerra Punica: testo di lingua riprodotto su un codice a penna dell' Ambrosiana* (Bolonya, Gaetano Romagnoli; reimpressió fotomecànica, 1968).
- COMISSIÓ EDITORA D'EIXIMENIS (inèdit), *Observacions sobre transcripció i presentació de textos*.
- Beatrice J. CONCHEFF (1985), *Bibliography of Old Catalan Texts* (Madison, Hispanic Seminary of Medieval Studies).
- Joan COROMINES (1971), *Les Vides de sants rosselloneses*, dins *Lleures i converses d'un filòleg*, «El Pi de les Tres Branques», II-III (Barcelona, Club Editor), ps. 276-362.
- (1980), *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, 1 (Barcelona, Curial).
- Brian DUTTON (1982), *Catálogo-Índice de la poesía cancioneril del siglo XV* (Madison, Hispanic Seminary of Medieval Studies).
- Charles FAULHABER i altres (1984), *Bibliography of Old Spanish Texts*, 3a. edició (Madison, Hispanic Seminary of Medieval Studies).
- Bernard P. FLAM (1962), *A Concordance to the Works of Ausiàs March*, dissertació de Ph.D. (Universitat de Wisconsin); vegeu «Dissertation Abstracts», xxiii, 2127.
- Alfred FOULET i Mary BLAKELY SPEER (1979), *On Editing Old French Texts* (Kansas, University of Kansas).
- Patricia GALLOWAY (1981), *Hardware Review: The Kurzweil Data Entry Machine*, «Computers and the Humanities», 15, 183-185.

- Susan HOCKEY (1980), *A Guide to Computer Applications in the Humanities* (Londres).
- David MACKENZIE (1986), *A Manual of Manuscript Transcription for the Dictionary of the Old Spanish Language*, 4a. edició, revisada per Victoria A. BURRUS (Madison, Hispanic Seminary of Medieval Studies).
- R. B. MCKERROW (1910), *Some Notes on the Letters i, j, u and v in Sixteenth-Century Printing*, «The Library», 1, 239-259.
- Josep M. NADAL i Modest PRATS (1982), *Història de la llengua catalana*, 1: *Dels orígens fins al segle XV* (Barcelona, Edicions 62).
- Robert L. OAKMAN (1984), *Computer Methods for Literary Research*, 2a. edició (Athens, Ga., University of Georgia).
- Amédée PAGES (1949), *Les «coblas» ou les poésies lyriques provenço-catalanes de Jacme, Pere et Arnau March* (Tolosa, Edouard Privat et Cie).
- René PELLEN (1978-1979), *Codage des textes espagnols médiévaux en vue de leur analyse informatique: Une expérience (Le Poème du Cid), quelques propositions*, «Revue des Langues Romanes», 83, 15-40.
- Joaquim RAFEL I FONTANALS (1987), *El Diccionari del català contemporani*, «Serra d'Or» (juny de 1987), 12-15 [428-431].
- Mario ROQUES (1926), *Etablissement de règles pratiques pour l'édition des anciens textes français et provençaux*, «Romania», 52, 243-249.
- Jordi RUBIÓ (1927), 'R.' (= RUBIÓ), *Regles pràctiques per a l'edició d'antics textos francesos i provençals*, «Estudis Universitaris Catalans», 12, 309-312 [cf. ROQUES].
- Paul RUSSELL-GEWBETT (1965), *Mediæval Catalan Linguistic Texts* (Oxford, Dolphin Book Co.).
- Giuseppe E. SANSONE (1974), *I cento numeri di «Els Nostres Clàssics», Saggi Iberici* (Bari, Adriatica), 294-302.
- Nathaniel B. SMITH i Thomas G. BERGIN (1984), *An Old Provençal Primer* (Nova York/Londres, Garland Publishing Inc.).
- Michael SOLOMON (1986), *The Text and Concordances of Biblioteca Nacional Manuscript 3356: «Speculum al Joderi»* (Madison, Hispanic Seminary of Medieval Studies).